

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/4 2024 s. 1402-1423, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**RICHARD K. MORGAN'IN TAKESHI KOVACS ÜÇLEMESİNDE
TRANSHÜMANİZMİN YANSIMALARI***

Ulaş BİNGÖL**

Geliş Tarihi: 21 Ekim 2024

Kabul Tarihi: 23 Kasım 2024

Öz

1960'larda ortaya çıkan ve insanlığın geleceğiyle ilgili iyimser fikirler öne süren transhümanizm hareketi, esasında bilim ve teknoloji sayesinde insanlığın huzura ve mutluluğa erişeceğini ileri sürer. Bilim ve teknoloji hakkında iyimser bir tablo çizmesine rağmen transhümanizm farklı yönlerden eleştirilmiştir. Transhümanizmin ileri sürdüğü fikirler birçok açıdan bilimkurgu romanlarına konu olmuştur. İngiliz yazar Richard K. Morgan'ın Takeshi Kovacs üçlemesinde gelecekte bilim ve teknoloji nedeniyle yeni toplumsal düzende insanlığın karşılaştığı birtakım sıkıntılar dile getirilerek transhümanist iddialara yönelik bazı eleştiriler ifade edilir. Üçlemenin kahramanı olan Takeshi Kovacs'ın dijitalleştirilmiş bilinci büyük şirketler veya zengin bir iş adamı tarafından başka bedenlere transfer edilerek onun iradesi dışında kullanılır. Üçlemede 26. yüzyılda geçen olaylar, bilim ve teknolojinin gelişmesine rağmen sosyal adaletsizliğin devam ettiği, çokuluslu büyük şirketlerin teknolojiyi kendi çıkarları için kullandıkları anlatılır. Bu çalışmada Richard K. Morgan'ın Takeshi Kovacs üçlemesinde transhümanizme yönelik geliştirilen eleştiriler ele alınacak ve transhümanist iddialardaki çelişkiler incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Roman, dijitalleşme, bilimkurgu, transhümanizm.

**REFLECTIONS OF TRANSHUMANISM IN RICHARD K.
MORGAN'S TAKESHI KOVACS TRILOGY**

Abstract

The transhumanism movement, which emerged in the 1960s and put forward optimistic ideas about the future of humanity, essentially asserts that humanity will achieve peace and happiness through science and technology. Despite painting an optimistic picture about science and technology, transhumanism has been criticised from different aspects. The ideas put forward by transhumanism have been the subject of science fiction novels in many respects. In the Takeshi Kovacs trilogy by British writer Richard K. Morgan, some criticisms of transhumanist claims are expressed by expressing some of the problems faced by humanity in the new social order due to science and technology in the future. The digitised consciousness of Takeshi Kovacs, the protagonist of the trilogy, is transferred to other bodies and used against his will by large corporations or a rich businessman. The trilogy takes place in the 26th century and tells that despite the development of science

* Size üstinsanı öğretiyorum. İnsan aşılması gereken bir şeydir. Onu aşmak için siz ne yaptınız? Şimdiye dek tüm varlıklar kendilerinden üstün bir şey yarattılar. (İşte Böyle Buyurdu Zerdüş)

** Doç. Dr.; Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, ulasedebiyat@gmail.com

and technology, social injustice continues and that large multinational corporations use technology for their own interests. In this study, the criticisms against transhumanism in Richard K. Morgan's Takeshi Kovacs trilogy will be discussed and the contradictions in transhumanist claims will be analysed.

Keywords: Novel, digitalisation, science fiction, transhumanism.

Giriş

İnsanın kendi varlığı üzerinde düşünmesi ve varlık durumunu değiştirmeye çalışması kadim bir mesele olarak karşılaşılar Kışının hangi tarihten itibaren varlığı üzerinde düşünmeye başladığı sorusu, en azından bilim açısından henüz cevaplanmamış olsa da bireyin varlık durumunu değiştirmeye çalışmasının geçmişinin dört yüz bin yıl öncesine dayandığını söylemek mümkündür. David E. Nye'ye göre Homo sapiens dört yüz bin yıl önce aletler yaparak yaşamını kolaylaştırmaya başlamıştır (2006, s. 8). Bu, aynı zamanda insanın dört yüz bin yıldan beri teknikten yararlandığını göstermektedir ve teknolojinin uzun süredir insan yaşamının bir parçası olduğuna işaret etmektedir.

İnsanın aletler yaparak doğa karşısındaki zaaflarını giderip daha iyi bir yaşam olanağına sahip olma arzusu, onu diğer canlılardan kesin bir biçimde ayırdığı gibi doğal durumunu radikal bir biçimde değiştirmesine katkıda bulunur. Bazı hayvanların basit alet kullanmaları (şempazeler gibi) dışında alet yaparak doğaya uyum sağlayan tek varlık insandır. Bu özelliği ile insan daima ileriye dönük olarak doğasını değiştirir, zorlu koşulların üstesinden gelir ve daha iyi bir yaşam sürmek için çabalar. Günümüzde teknoloji olarak adlandırılan olgu esas itibarıyla uzak atalarımızın bir taşı yontup keskinleştirerek onu silah olarak kullanması faaliyetine dayanır. Bugün oldukça karmaşık bir duruma göndermede bulunan teknoloji, modernleşmenin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir.

Teknoloji genel anlamda insan varoluşuna eklenen bir olgu olarak değerlendirilir ve modern çağda insanın onsuz yapamayacağı bir unsura dönüşür. Heidegger, teknolojiyi hakikatin ortaya çıktığı bir edim olarak görürken insanın şeylerin olanaklarından faydalanarak yeni bir şey üretmesini (poësis), teknolojinin özü olarak görür (1998, s. 74). Ortaya çıkan yeni şey insan varlığını sarmalar, onun yaşamının bir parçası hâline gelir. Üstelik yerini başka bir teknik alete bırakana kadar birey onunla yaşamını sürdürür. Tarih boyunca kurulan medeniyetlerin hepsinde teknik itici bir güç olarak kendini göstermiştir. Mısır'daki piramitlerden Çin Seddi'ne, Maya tapınaklarından New York'un gökdelenlerine kadar her dönemde tekniğin belirleyici etkilerini görmek mümkündür.

Çağımızda teknik, geçmişe nazaran insanların günlük yaşamı üzerinde daha fazla etkili olmaktadır. Öyle ki dijital çağ olarak nitelendirilen yaşadığımız zaman diliminin diğer dönemlerden ayrılan en önemli yanı insanın teknolojiyle olan sıkı münasebetidir. Bilhassa akıllı telefonların günlük yaşamın değişmez bir parçası hâline gelmiş olması kişinin her an teknolojiye bağlı/bağımlı olmasını anlamına gelir. Marshall McLuhan, teknolojinin insan bedeninin/varlığının bir uzantısını olduğunu söylerken esasında teknolojinin insanın davranışlarını ve varoluşunu belirmesi üzerindeki etkisine göndermede bulunur. Ona göre teknoloji insanın duyuları arasında dengeyi bile ortadan kaldırarak onun değişmesine neden olur (2014, s. 38). Günümüzde dijitalizmin de etkisiyle göz duyusunun öne çıkmış olması bu konuya örnek olarak verilebilir.

Teknolojinin günlük yaşam üzerindeki belirleyici etkisi ve bireyin karşılaştığı birçok soruna çare olması hasebiyle 1960'lardan itibaren insanın varlık durumu teknoloji ekseninde ele alınmaya başlanır ve insanın varlık durumunun teknoloji sayesinde daha iyiye doğru değiştirilebileceği iddia edilir. Bu iddialar günümüzde oldukça popüler hâle gelen transhümanizm düşüncesinin doğmasını sağlar. Transhümanizm; “evrim teorisini destekler fakat artık evrimin tamamlandığını söyleyip, gelişen teknolojinin nimetlerinden faydalanarak insanın bundan sonra kendi evrimini kendisinin belirleyebileceği bir dünya tasarlarlar” (Arvas, 2023, s. 223). Buna göre teknoloji, insanın daha önce deneyimlemediği şekilde konforlu bir hayatın var olabileceği varsayımına dayanır. Transhümanist hareketle birlikte “insan, Tanrı'yı konumundan elde etmekle yetinmemiş yaşlanmaya, hastalığa, biyolojik kusura, acıya veya ağrıya, aptallığa, hatta ölüme üstün gelme mücadelesi içine girmiştir” (Dağ, 2022, s. 20). Böylece insan doğa ve kaderin belirleyiciliğinden sıyrılarak hayatını kendi eliyle biçimlendirme fırsatı elde eder.

Transhümanizm insanın doğal durumunu aşabileceğini iddia eder. Ayrıca yüz yıllardır insanın sınırlılıkları hakkında anlatılanların geçersiz olduğunu ileri sürer. İnsan için önceden belirlenmiş bir şeyin olduğunu inkâr eden transhümanizm, din dışı bir hareket olarak yaşamın ve insanın varoluşsal anlamını aşkın bir güçte aramak yerine teknolojiyi temel belirleyici olarak değerlendirir. Böyle bir düşüncenin temellendiği nokta şüphesiz teknolojideki baş döndürücü gelişmelerdir. “Transhümanistler, bilim ve teknolojinin en zorlu sorunlarımızı çözmek için kullanılabileceğine dair sarsılmaz bir inancı paylaşmaktadırlar” (Huberman, 2023, s. 17). Yüzyıllarca büyük bir problem olarak değerlendirilen konuların teknoloji sayesinde basitçe çözülmesi transhümanistlerin inançlarını pekiştirmiş ve teknolojiye karşı iyimser bir tutum sergilemelerini sağlamıştır.

Transhümanist düşüncenin sanat ve edebiyata olan yansımaları oldukça fazladır. Özellikle bilimkurgu türündeki eserlerde transhümanist düşünceye yer verilir ve teknolojik gelişmelerle birlikte insanın muhtelif yönlerden yaşadığı dönüşümler anlatılır. Genellikle siberpunk türünde eserlerde transhümanist temaların ele alındığı görülmektedir. İnsanın varoluş durumunu değiştirmek için giriştiği mücadele öteden beri sanat ve edebiyatta işlenir. *Gilgamiş Destanı*'ndakine benzer bir şekilde ölümsüzlük arayışı içine girilmesi birçok eserde konu edilmiştir. Bu, aynı zamanda transhümanist bir tema olarak değerlendirilebilir. François Bacon'un *Yeni Atlantis* ve Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* eserlerinde dönüşerek iyi hâle gelen insanlara rastlamak mümkündür. Buna rağmen edebiyatta transhümanizmin bir tema olarak kullanıldığı yıllar 1980'ler olarak kabul edilir. Bu dönemde bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler bilimkurgu yazarlarına büyük ilham vermiştir. William Gibson'un 1984'te kaleme aldığı siberpunk türünün ilk örneklerinden olan *Neuromancer* romanı transhümanizm temasını işler. İnsanın teknoloji sayesinde sanal âlemde yeni bir varlık durumuna kavuşmasını ele alan bu eser birçok film ve romana öncülük etmiştir. Cengiz Dağdelen'in de ifade ettiği üzere transhümanizm sadece daha iyi insan anlamına gelmez; transhümanizm iyileşen insandır ve bu insan daha iyi şeyler üretir (2021, s. 34). Fakat bu iyimserlik bilimkurgu yazarları tarafından şüpheyile karşılanmıştır ve birçok eserde transhümanizmin neden olabileceği problemler üzerinde durulur. William Gibson'dan başlayarak transhümanizm konusuna değinen birçok yazarın benzer bir şekilde teknolojinin birtakım sorunlara yol açabileceğine işaret ettikleri fark edilir.

Transhümanist temalara yoğunlaşan İngiliz yazar Richard K. Morgan'ın *Takeshi Kovacs* üçlemesi başlığı altında çıkan *Değiştirilmiş Karbon*, *Düşmüş Melekler* ve *Dirilen Öfke* adlı romanlarında ilerleyen teknolojinin gelecekte insan varlığını dönüştürmesi ve varoluşun yeni bir zemine kavuşmasını konu edinir. Üçlemenin kahramanı olarak karşımıza çıkan Takeshi Kovacs'ın gözünden dönüşen insanlığın manzarası gözler önüne serilerek bir anlamda teknolojinin insan hayatı üzerindeki etkisi sorunsallaştırılır. Bu çalışmada öncelikle konunun daha iyi anlaşılması adına transhümanist hareket ele alınacak sonra *Takeshi Kovacs* üçlemesinde transhümanizmin yansımaları tahlil edilecektir.

1. Transhümanizm

Trans ve *hümanizm* kelimelerinin birleştirilmesinden türetilen transhümanizm, insanın ötesi, insanın aşılmış hâli gibi anlamlara gelir. Kelimenin ilk defa ne zaman kullanıldığı hakkında değişik görüşler vardır. Kelimenin ilk defa 1957'de Julian Huxley tarafından kullanıldığı iddia edilse de (Arvas, 2023, s. 56) transhümanizmi "1312'de Dante Alighieri *İlahi Komedy*'da insanın ötesine geçmek anlamına gelen insan vücudunun eskatolojide ölümsüz ete dönüşmesini tarif etmek için kullanır" (Vita, 2019, s. 50). Buna rağmen kelimenin günümüzde yaygın olarak kullanılmaya başlaması 1980'li yıllardır.

Bugün edebiyat, sanat veya teolojide bir düşünce akımı olmasının ötesinde transhümanizm politik göndermelere sahip bir kavramdır ve insanlığın ancak bilim ve teknolojiye dayanarak yaşadığı sorunların üstesinden geleceğini savunan ütopyik/fütüristik bir anlayıştır. Transhümanizm temelde bireyin daha iyi bir yaşama kavuşması gerektiğini öne sürerken hümanizmde olduğu gibi varoluş anlamının merkezine insanı yerleştirir. Bu bakımdan transhümanizm, insana verdiği önem noktasında hümanizmin bir devamı olarak değerlendirilir. Fakat transhümanizm, hümanizmden farklı olarak insan doğasının değiştirilmesi gerektiğini savunur. Transhümanist düşünürler, "biyoteknoloji, nanoteknoloji, bilişim teknolojileri, bilişim teknolojileri, genom projeleri gibi bilim dallarından faydalanarak hastalıklara çare bulduktan ve insanı teknolojik üstün yeteneklerle donattıktan sonra yaşlanmayı engellemeyi ve ölümsüzlüğe ulaşmayı amaç edinir" (Arvas, 2023, s. 220). Dünya Transhümanist Derneğinin kurucularından olan Nick Bostrom ve David Pearce derneğin temel amacının insanı daha iyi bir beyne, daha iyi bir bedene ve daha iyi bir hayata ulaştıracak her türlü teknolojiyi desteklemek olduğunu ifade ederler (Lilley, 2013, s. 1).

Dönüşüm ve ilerleme transhümanist hareketin en önemli iki kavramıdır. Esasında dönüşüm ve ilerleme kavramları Aydınlanma felsefesinde hatta Antik Yunan düşüncesinde bile karşımıza çıkar. Fakat daha önce akla büyük bir önem atfedilse bile onun daha iyi bir noktaya gelebileceği tartışılmamıştır. Çünkü zaten akıl insanın en önemli donanımı olarak kabul edilmekteydi ve onun ötesini ele almak gibi bir şey söz konusu edilmezdi. "İlk Aydınlanma ile insan aklı araçsallaştırılırken ikinci Aydınlanma olan trans/posthümanist süreçte insan beyninin ve bedeninin dönüştürülmesi çalışmaları yapılmaktadır" (Dağ, 2022, s. 11). Bu da tam olarak insan doğasına dışarıdan müdahale anlamına gelir ki insanın artık eskide olduğu gibi doğanın belirleyiciliğine boyun eğmesine gerek yoktur. Teknoloji ve bilim yoluyla bireyin doğal durumunun neden olduğu eksiklikleri giderebileceği transhümanist düşüncede ısrarla vurgulanır.

Transhümanist düşünce, bilim ve teknoloji sayesinde ölümsüzlüğe dahi kavuşabilmenin olası olduğunu iddia eder. Bu, aynı zamanda dinî paradigmanın altının oyulması anlamına

gelir. Bilhassa ilahi dinlerde insanın ölümlü bir varlık olduğu ve Kadir-i Mutlak'ın kendisine bahsettiği geçici bedeninde içinde kısa süreliğine dünya hayatını sürdürdüğü ifade edilmiştir.¹ Bu bağlamda transhümanist hareket ilahi dinlerin aksine insanın teknoloji yoluyla ölümü yenebileceğini iddia ederek ateist bir yapıya bürünür. Bu yaklaşım, aynı zamanda Tanrının insan varlığı üzerindeki hâkimiyetini ortadan kaldırarak insana bir tür Tanrı misyonu yüklemektedir.

İnsanın kendi varlığını aşarak Tanrıdan rol kapması esasında kadim bir mesele olarak karşımıza çıkar. Tanrıya ulaşmak isteyen insanların inşa ettiği Babil Kulesi veya Tanrısal güce sahip olduklarına inanan Atlantislilerin faaliyetleri doğanın belirleyiciliğinden kurtulmak istemenin dışavurumu olarak ele alınabilir. Aynı şekilde Platon *Devlet*'inde toplumun selameti adına beden ve zihin olarak en iyi insanların hayatının sürdürmesine izin verilmesi gerektiğini ifade eder.² Transhümanizm, Platon'un *Devlet*'indeki benzer bir şekilde mutlu, huzurlu ve sağlıklı bir toplumun teknoloji sayesinde mümkün olabileceğini varsayar. Öte yandan "fütüristler ve teknoütopacılar olarak transhümanistler, bilim ve teknolojinin en zorlu sorunlarımızı çözmek için kullanılabilmesine dair sarsılmaz bir inancı paylaşmaktadırlar" (Huberman, 2023, s. 17). Fikirlerini temellendirmek adına transhümanistler, insanın öteden beri kendi doğal durumunu değiştirerek zaten transhümanist bir eylem içerisinde olduğunu söyler. Newton Lee'nin de belirttiği üzere tıbbi gelişmeler yaşamın süresini zaten uzatmaktadır (2019, s. 5). Buna benzer faaliyetler, transhümanist hareketin insan hayatını çoktan etkilediğine dayanarak ele alınır. Ayrıca transhümanistler ileride bilim ve teknoloji geliştikçe yaşam süresinin daha da uzayacağına ve insanın kendi yaşamı üzerindeki belirleyiciliğinin daha etkin hâle geleceğine inanır.

XIX. yüzyılda pozitif bilimlerde görülen gelişmeler, transhümanist düşüncenin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Bilhassa Darwin'in Evrim Teorisinin transhümanizme etkileri barizdir. Darwin'in türlerin evrimleşerek günümüze geldiklerini belirtmesi, transhümanistlerin insanın evrimleşerek daha iyi bir düzeye ulaşabileceği görüşünü temellendirmelerinde etkili olur. Bu düşüncenin ortaya konulmasında insan yaşamının milyonlarca yıl içinde geçirdiği dönüşümün ciddi tesiri vardır. Hayat denilen olgu "elenen, yabancılaşan ve dalgalanan bir süreçtir. Hayat, seksen milyon yıl önce inanılmaz bir kimyasal tepkime sonucu memelilerin beynini oluşturdu ve şimdi insan aşk mektupları yazıyor, evrenin kökenindeki maddeyi hesaplayabilmek için sliken bilgisayarlar kullanıyor" (Margulis-Sagan, 2000, s. 31). Bu hayret verici dönüşüm insanın şu anki durumunun da zaman içerisinde değişebileceğine işaret eder. Fakat transhümanizm bütünüyle insanın tarihsel bir kökenden kopuk olduğunu iddia etmez. Zira transhümanist varsayımlarla yüzleşen insanoğlu, tarihsel bir kökene sahip ama teknoloji düzleminde yeniden şekillenen belli başlı sorularla ilgilenir (Özkan, 2023, s. 9). Fakat insan yaşamının anlamını aşkın bir güçte temellendirmek yerine insanın eylemleriyle varoluşunu inşa ettiği, transhümanistlerin ileri sürdüğü görüşler arasındadır.

Transhümanizmin en çok karıştırıldığı kavram posthümanizmdir. Bazen birbirinin yerine kullanılsa da bu iki kavram farklı anlamlara sahiptir. Transhümanizm yukarıda da ifade edildiği üzere insanın daha iyi bir varlık durumuna bilim ve teknoloji vasıtasıyla geçiş yapabileceğini öne süren bir hareket iken posthümanizm temelde hümanist paradigmanın altını

¹ "Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır. Biz sizi, gerçek değerlerinizi ortaya çıkarmak için şerle de hayırla da imtihan ediyoruz. Sonunda zaten bize döneceksiniz." Bk. Enbiya Suresi 35. ayet.

² "Ayrıca sürünün niteliğinin mümkün olduğu kadar üst düzeyini korumasını istiyorsak [e] üstün nitelikte olanların çocuklarını yetiştirmeliyiz, diğerlerinin değil." bk. Platon (2005). *Devlet*. (çev. Veysel Atayman- Cenk Saraçoğlu). İstanbul: Bordo Siyah Yayınları, s. 132.

oyan ve insanın evrenin merkezine yerleştiren fikre karşı gelen bir harekettir. Bilindiği üzere Rönesans ile insanın değerli bir varlık olduğu, hatta evrenin merkezinde yer aldığı fikri yavaş yavaş yerleşmeye başlar. Bu düşünce Aydınlanma Çağı'nda zirveye ulaşarak insanın her yönüyle doğadaki bütün varlıklardan üstün olduğu iddia eder. Fakat Batı modernizmin pratiklerinin büyük felakete neden olması insan merkezli varlık yorumuna yönelik bir tür şüphenin doğmasına zemin hazırlar. İlk önce varoluşçu felsefede beliren bu şüphe özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında sıklıkla dile getirilir. Rossi Braidotti'ye göre posthümanizm, Avrupa merkezci insan tanımları hakkındaki fikir birliğinin dağıldığını hümanist bakış açılarının sıkıntıya girdiğini gösterir. Posthümanizm insan ve doğayı bir bütün olarak görür; insanın doğada ayrıcalıklı bir yerinin olduğu fikrini reddeder (2018, s. 2-5). Buna karşın transhümanizm insanın doğadaki yerine odaklanmak yerine insanı bilim ve teknoloji yoluyla daha sağlıklı, daha dinç, daha zeki bir varlığa dönüştürme amacı güder.

Posthümanizm, insana yönelik algının değişmesi gerektiğini ve insanın doğada üstün bir konumda olmadığını, doğadaki varlıklarla birlikte bir bütünlük oluşturduğunu savunur. Bireyin beden ve zihniyle beraber ele alınması gerektiğini ileri süren posthümanizm de transhümanizm gibi insanın mükemmel ulaşmasını hedefler fakat posthümanizmde insanın doğa ile olan birlikteliğine yönelik her türlü olumsuz girişim reddedilir. Öte yanda posthümanizmde bilim ve teknolojiye sınırsız bir güven yoktur bilakis her ikisine şüpheyile yaklaşanlar vardır. Transhümanizmi, hümanizm ile posthümanizm arasında bir geçiş formu olarak değerlendirenler bulunmaktadır. "Transhüman genetik mühendisliğine, psikofarmakolojiye, yaşlanma karşıtı terapilere, hafızayı güçlendirici ilaçlara vs. başvurması hasebiyle daha gelişmiş bir varlığa işaret eder. Transhüman teknolojik olarak gelişmiş bir kişiyi değil posthümanın nihai evrimine destek olan kişi ifade eder" (Tirosh-Samuels-Mossman, 2011, s. 32). Bu bağlamda transhümanizm, posthümanizme ulaşabilme adına bir aşama olarak değerlendirilir. Transhümanistlerin temel misyonu tıpkı tanrılardan ateşi çalan Prometheus'unki gibidir. Daha iyiye ulaşabilmek için transhümanizm insanlara yol gösterir ve aracılık eder. Posthüman, insanlığın en son aşaması olarak değerlendirilir ve insanın kendi varlığıyla barışık yaşaması gerektiğini vurguladığı gibi insanın diğer varlıklarla uyum içerisinde olmasını ön görür. Bu açıdan bakıldığında insanın eksikliklerini gideren transhümanizm, onun bir üst mertebeye yani posthümana evrilmesi işlevini yerine getirir.

2. Transhümanist Bir Karakter: Takeshi Kovacs

İngiliz yazar Richard K. Morgan'ın 2001'de kaleme aldığı *Değiştirilmiş Karbon* (Altered Carbon) siberpunk türünün tipik bir örneğidir. Yazarın 2003'te yayımladığı *Düşmüş Melekler* ve 2005'te yayımladığı *Dirilen Öfke* adlı romanları *Değiştirilmiş Karbon*'un devamıdır. *Takeshi Kovacs* üçlemesi olarak bilinen bu romanlarda yazar gelecekte teknolojinin gelişmesi ile insanların bilinçlerinin kopyalanmasını ve bilinçlerin başka bedenlerde veya sanal ortamlarda kişi öldükten sonra yeniden var olabileceğini anlatır. Bilim ve teknolojinin nimetlerinden yararlanan insanlık uzayın uzak köşelerine kadar giderek yeni koloniler kurar. Üçlemede insanın şu an ki durumundan daha ileri düzeyde bir medeniyet kurduğu, zekâsını geliştirdiği ve daha sağlıklı hâle geldiği anlatılır. Bu bakımdan siberpunk türünde yazılan bu üçleme aynı zamanda transhümanist bir çerçevede ele alınabilir.

1980'lerde popülerleşen siberpunk türü hem edebiyatta hem sinemada büyük bir ilgi uyandırır. Stacy Gillis'e göre siberpunk anlatılarda konu, çoğu zaman yakın gelecekte bireyin yapay zekâ ve büyük şirketlerle olan çatışmasına dayanır (2005, s. 75). Anlatının atmosferini

gelişmiş insan türünün yani transhümanların eylemleri ve bu eylemlerin neden olduğu olaylar oluşturur. Siberpunk anlatıları başından itibaren transhümanizm ve posthümanizm hareketleri ile yakın bir temas içindedir. Bilimkurgu yazarlarının siberpunk anlatılarını inşa ederken en fazla beslendiği kaynakların başında transhümanist fikirler gelir. Hatta bilimkurgu yazarları bazen anlatılarında transhümanist harekete de ilham verirler. Lars Schmeink siberpunk türünün kendisini posthüman söylem içerisinde var ettiğini belirtir (2016, s. 21). Schmeink'in böyle bir çıkarımda bulunmasında transhümanizmin ve posthümanizmin temel özelliği olan teknoloji ile insanın dönüşümü temasının siberpunkta ana konu olmasının etkisi oldukça büyüktür. Bruce Sterling'in ifade ettiği üzere siberpunklar için teknolojiye yaslanmak içgüdüsel bir şeydir. Bazı temalar siberpunk türünden eserlerde sürekli tekrar eder: genetik mühendisliği, protez vücutlar, yapay zekâ, beyin-bilgisayar etkileşimi vs. (1988, s. XIII).

Ele aldığımız üçlemenin başkahramanı ve anlatıcı olarak karşımıza çıkan Takeshi Kovacs'ın transhüman olduğunu belirtmekte fayda vardır. 26. yüzyılda gerçekleşen olayları anlatan üçlemede Kovacs da diğer insanlar gibi birçok yönden doğasına müdahale edilmiş biridir. Teknolojinin insan hayalini aşacak derece geliştiği bir dönemde artık ışık hızında yolculuk mümkün olmuş, insanlar başka galaksilere ve gezegenlere yerleşerek koloniler kurmuşlardır. Slavlar ve Japonların kaynaşarak kolonileştirdikleri *Harlan* gezegeninde doğan Kovacs, BM'ye bağlı *Protektora* adına çalışan paralı bir askerdir. Geleceğin evreninde haksızlıkların derinleşmiş olması bazı insanların örgütlenerek başkaldırmasına yol açar. Sistem karşıtı direniş örgütü olan *Elçiler*'e katılan Kovacs yakalanarak 250 yıllık uyutulma cezasına çarptılır. Cezasını henüz tamamlayamadan bilinci, bir Meth olan Laurens Bancroft tarafından başka bir bedene aktarılarak uyandırılır. Bancroft'un intihar etmesi olayının ardındaki sır perdesini aralayabilmek için uyandırılan Kovacs, Bay City adlı kentte soruşturmasını yaparken Methlerin dünyasındaki acımasızlığa, insanlar arasındaki adaletsizliğe ve sınıf farklılıklarına şahit olur.

Değiştirilmiş Karbon'da, Kovacs'ı bir transhüman karakter olarak ele almamızın en önemli nedenlerinden birisi bilincinin kopyalanarak başka bir bedene aktarılmasıdır. Kovacs'ın bilinci *kortikal* adı verilen bellekte muhafaza edilir. Bu cihaz eski bir polis olan Ryker'in bedenine monte edilir. Beden başkasına aittir ama bilinç Kovacs'ın bilincidir. Laurens Bancroft'un intihar etmesinin ardındaki gizemi çözmeye çalışan Kovacs'ın eski bir polisin bedeninde hayata döndürülmesi, işini daha iyi yapmasına olanak tanır. Polisin bedeni ile Kovacs'ın bilincinin birleşmiş olması bir anlamda üstün bir insan türü meydana getirir. Bu, aynı zamanda transhümanizmin daha iyi, daha üstün bir insan türü meydana getirme amacıyla uyumludur. Transhümanist bireyi *İnsan 2.0* başlığı altında ele alan Ray Kurzweil'e göre insanın mevcut yeteneklerinin daha iyi yaşam sürmeye yetmemesinden dolayı onun bedeni ve varlığına çeşitli müdahalelerde bulunulur. Teknolojiler yerleştikçe insan potansiyelinin büyük oranda kullanmanın önünde engeller de ortadan kalkar (2016, s. 463). Kovacs'ın bilinç olarak yeterli fakat bedensel olarak yapacağı iş için yetersiz olması gelişen teknoloji sayesinde bir sorun olmaktan çıkmıştır. Bilincinin kopyalanıp bilgisayar ortamına aktarılması artık bir tek bedende tıkanıp kalmış olan insan için problem değildir. Şayet insan bir şeyleri yapmak istiyorsa öncelikle doğasından kaynaklı engelleri aşması ve bunu yaparken bilim ve teknolojiiden yararlanması gerekir. Nitekim transhümanist hareket, hiçbir engelin insanın yaşama hüküm sürmesi arzusuna ket vurmaması gerektiğini ileri sürer.

Kovacs'ın bilincinin bedenler arasında gidip gelmesine serinin ikinci kitabı olan *Düşmüş Melekler*'de de bulunur. Bir grup eski paralı askerle Marslılara ait bir uzay gemisini bulmaya çalışan Kovacs'ın bilincinin aktarıldığı bedenin yine icra ettiği göreve göre seçildiği fark edilir. Carrera's Wedge şirketi savaşta kendi adına çalışan askerler öldüklerinde belleklerini alıp muhafaza eder. Muhafaza edilen belleği vakti geldiğinde başka bir askerın bedenine aktararak onları tekrar savaş alanına sürükler. Kovacs bu şirketin insana yeni kılıflar vermesini hem önemser hem de buna karşı endişe duyar:

Carrera's Wedge'de vazgeçilmez personelleri için küçük klon bankaları olduğunu biliyorum. Carrera için savaşan beş eski Kordiplomat'tan biri olarak kesinlikle o şanslı azınlıktandım. Maalesef, vazgeçilmezlik iki tarafı keskin bir kılıç gibiydi. Bir tarafı size üst düzey tıbbi tedavi sağlıyor ve yeni bir vücut kazandırıyor. Öteki tarafına baktığımızda ise, söz konusu tedavinin tek amacının sizi ilk fırsatta kavgaya geri sokmak olduğunu biliyorsunuz. (Morgan, 2018b, s. 13)

Düşmüş Melekler'de Kovacs'ın bilinci Afro-Afrikalı bir bedene aktarılır. Bedeni çatışmada zarar görünce yoğun bakıma alınır fakat bilinci dijital ortama aktarılır. Bu dijital ortam başkalarıyla iletişime geçmesini de sağlayan bir siber uzaydır. Beden iyileştikten sonra Kovacs'ın bilinci ona aktarılır. Uyandırıldığında vücuduna kimyasal müdahalede bulunularak baştan aşağı sapa sağlam olması sağlanır: "Yeniden kılıf odasında uyandıgımda baştan ayağa sağlıklıydım. Bunu büyük ölçüde kimyasallara borçluydum..." (Morgan, 2023b, s. 18).

Takeshi Kovacs üçlemesinde gelişen teknoloji sayesinde insanlar hafızalarını kopyalayabilmekte ve zamanı geldiğinde başka bir bedende yeniden hayata dönebilmektedir. Kişinin yeniden hayata döndüğü bedene kılıf denilir. Kılıflara ancak yeterince parası olanlar sahip olabilmektedir. Yeni kılıflar başka insanlara aittir fakat bilinçleri alındığından artık sadece alınıp satılan birer metadır. Kılıflar üzerinde de birtakım değişiklikler yapılarak en ideal insan formuna ulaşmak mümkündür. Nitekim Kovacs'ın girdiği kılıflarda bazı kimyasal müdahalelerde bulunulduğu görülür. Serinin ilk kitabı olan *Değiştirilmiş Karbon*'da insan bedeni üzerinde Yükleme Merkezi denilen yerde müdahalelerde bulunulduğu anlatılır:

Bu insanların artık yepyeni kılıflara bürünmüş olan sevdiklerini tanımaları imkânsızdı; sevdiklerinin gelip kendilerini bulmalarını beklemekten başka yapacak bir şeyleri yoktu. Bundan böyle sevmeyi öğrenecekleri yüzler ve vücutlar, onlar için soğukkanlı bir dehşet anlamına geliyordu. İki jenerasyon genç olduklarında ve silik birer çocukluk hatırası ya da aile efsanesi olan anne babalarını beklediklerinde bir sorun yaşamıyorlardı. (Morgan, 2018a, s. 25)

İnsanın belleğinin yeni bir bedene transferi sonucu birey içinde bulunduğu bedene uyum sağlamakta problem çeker. Adeta bir makine gibi tasarlanan bu yeni yaşam formu, zenginlerin çıkarına hizmet eder. Takeshi Kovacs'ın dâhil olduğu Kordiplomat, söz konusu transferin yol açtığı yıkımı engellemek için Doğu kültürünün yüzyıllardır başvurduğu psikospiritüel teknikler vasıtasıyla bireyi bilinçlendirir. Bu yüzden Kovacs transfer olduğu bütün bedenlere kolaylıkla uyum sağlayabilmektedir. Öte yandan üçlemede insanların dijitalleşmesi de söz konusudur. *Değiştirilmiş Karbon*'da polis teğmeni Ortega bir kez dijitalleşmiştir. Dijitalleşme daha çok zenginlerin başvurduğu lüks bir deneyimdir. Dijitalleşen kişi siber uzayda farklı mekânlar içerisinde gidip gelebilmektedir. Fakat dijitalleştirilmenin bir tehlikesi vardır, o da bütünüyle silinmedir. Methler ise yapay zekâ ile bütünleşerek dijitalleştikleri için diğer insanlar üzerinde kolayca tahakküm kurabilmektedir. Transfer sürecinde insanların önceki hayatlarında

yaşadıkları korkular, pişmanlıklar ve endişelerin tekrar ortaya çıkmaması için beden kimyası değiştirilir. Örneğin birçok kişiyi öldüren Trepp adındaki kişi tekrar hayata döndüğünde yaptıklarının etkisinden kurtulur ve hiçbir pişmanlık hissi duymaz.

Takeshi Kovacs'ı transhümana dönüştüren unsurlardan biri nörokimyası üzerinde yapılan değişikliktir. Nörokimya sinir sistemi üzerine yoğunlaşan bir alandır. Kovacs'ın nörokimyasının iyileştirilmesi, reflekslerini hızlandırdığı gibi ani kararlar almasını da sağlar. Nitekim dövüştüğü kişiler henüz harekete geçmeden o, onlara hızlıca müdahale edebilmektedir. Kordiplomat olarak aldığı eğitim sayesinde de taşıdığı silahlarla bütünleşen Kovacs süper bir askere dönüşmüştür. Merhamet duygusu bile paralı bir askerken ortadan kaldırılmıştır: "Kordiplomatik'te nasıl bir eğitim verdiklerini merak ediyor musunuz? İnsanın içindeki şiddeti dizginleyen tüm içgüdülerini yakıyorlar. İtaat sinyallerini, hiyerarşi dinamiklerini, gruba sadakati... Her şeyi. Bunların yerine bilinçli zarar verme arzusunu koyuyorlar" (Morgan, 2018a, s. 258). Kordiplomatik'te yetişen kişilerin birçok açıdan diğer insanlara göre daha gelişmiş olduğu *Dirilen Öfke* romanında da vurgulanır: "Kordiplomat eğitimi, çevrenizdeki ayrıntıları normal insanların yalnızca rüyalarında görebileceği bir hızla kavrayıp işlemenizi sağlar" (Morgan, 2018c, s. 10).

Kovacs *sinamorfesteron* gibi saldırganlığı, cinsel gücü ve güven seviyesini artıran ilaçlar olarak doğasından kaynaklı zayıflıklarının üstesinden gelir. Kovacs'ın büründüğü yeni yapı onun belleğini zayıflatsa da söz konusu müdahaleler sorunları aşmasını sağlar. Hatta uzun süredir konuşmadığı Japonca'yı bile yeniden konuşur. Kovacs, kendi kişiliğini Ryker'in bedenine yansıtırken zaman zaman güçlük çeker. Özellikle sakın kalmaya çalıştığı zamanlarda Ryker'in hormonları devreye girerek bunu önler. Fakat beden kimyasına yaptığı müdahaleler ile bu durumun da üstesinden gelir. Örneğin ara sıra sokaklarda satılan *betatanatin* adlı uyuşturucu türü madde ile yapay bir rahatlama yaşar. Uykudan uyandırıldığında birçok arkadaşının öldüğünü gören Kovacs, yapay bir neşe hissi duyması için *endorfin* adlı bir madde alır. *Düşmüş Melekler*'de de Kovacs'ın aldığı ilaçlar sayesinde nörokimyası oldukça gelişmiştir. Hatta değiştirilen kimyası sayesinde "rüzgârda uçuşan sentetik brandanın gürültüsüne rağmen nefeslerini" (Morgan, 2018b, s. 218) bile duyabilecek düzeye ulaşmıştır. Görme duygusu ise "periferik görüş" (Morgan, 2018c, s. 56) denilen bir yeteneği yine kullanılan kimyasallar sayesinde elde etmiştir. Ayrıca Kordiplomat'ta aldığı eğitim sayesinde zihinsel becerileri de gelişmiştir ve karşılaştığı sorunlara yönelik hızlıca çözümler üretebilmektedir. Bazı paralı askerlere ise kurt geni transfer edilerek daha atik olmaları sağlanmıştır. Kovacs hem aldığı eğitim hem vücuduna aldığı kimyasallar sayesinde birtakım psikolojik rahatsızlıklara karşı dirençli hâle geldiği gibi insanlarla iletişime geçtiğinde onların ruhsal vaziyetlerini hemen çözümleyebilmektedir.

Takeshi Kovacs'ın kılıflar arasında gidip gelmesi benlik algısını da dönüştürür. Her kılıf değiştirdiğinde esasında sadece bir kılıf değişimine maruz kalmadığını aynı zaman da kişiliğinde bazı değişikliklerin meydana geldiğine inanmaya başlar:

Çocukken insanın özünün aynı olduğuna inanırdım. Kişiliğimizin bir çekirdeği vardı ve yüzeysel etkenler bu çekirdeğin etrafında, bütünlüğümüzü bozmadan şekilleniyordu. Sonraları bunun, kendimizin tanımlamak için kullandığımız metaforların neden olduğu bir algı hatası olduğunu göremeye başladım. Kişilik sandığımız şey, şu an gözlerimin önündeki dalgalardan birinin gelip geçici şekli değil, fazlası değildi. Ya da bu benzetmeyi insan hızına indirerek kişiliği rüzgâr,

yerçekimi, eğitim ve gen gibi etkenlere göre şekillenen bir kum tepesine benzetebilirim. Hepsi erozyona ve değişime bağlı. Bunu kırmanın tek yolu, sonsuza dek depolamak. (Morgan, 2018a, s. 341)

Kovacs'ın insan kişiliğinin değişkenliği karşısında yaşadığı problemin üstesinden gelmek için başvurduğu yöntemin yine teknolojik bir yenilik olması bir çelişki olarak görülebilir. Bu aslında insanın teknoloji yüzünden gelecekte yaşayacağı sorunların üstesinden yine teknoloji sayesinde geleceğine vurgu yapmaktadır. Transhümanizmde teknolojik ilerlemelerin er geç insanı mutluluğa ulaştıracağı iyimserliği vardır. Bundan dolayı “insan bedeni içinde teknolojik bir nesnenin bulunması, birçok kişiyi rahatsız ederse de bilim insanları bunu engellenemez durdurulamaz bir yenilik olarak görür” (Arvas, 2023, s. 203). İncelediğimiz romanlarda insanların kafataslarının arkasına yerleştirilen çipler onların kişiliğine olumsuz etki etse de bu teknolojinin kullanılmaması gerektiği fikri kabul görmemiştir.

Takeshi Kovacs gibi birçok paralı askerin bedeni ve bilinci sürekli deneylere tabi tutularak en iyi şekilde gelene kadar dönüştürülür. Bu, “insan bedenini yıkım derecesinde test etmek, üstünlüğe giden yollardan yalnızca biridir” (Morgan, 2023b, s. 73). Transhümanizmin en çok eleştirilen yönlerinden birisi insan bedenini tıpkı makine gibi geliştirecek bir meta olarak ele almasıdır. Fakat transhümanist hareket beden üzerindeki her türlü müdahalenin er geç insanın yararına olacağını düşünerek beden üzerindeki her türlü deneyi mubah görür. Ayrıca bedenin alınıp satılan bir şey olması, Takeshi Kovacs'ın insani duygularında aşınmalara neden olur. *Düşmüş Melekler*'de daha dayanıklı olsunlar diye vücutları geliştirilen askerlerin ölüp tekrar savaş meydanına gelmesi neticesinde Kovacs, ölüm olgusunun trajik yönünü artık önemsemez hâle gelir. Uzun süredir farklı bedenlerde tekrar tekrar hayata geri dönen Kovacs, dış dünyadaki nesnelerin kendi beninde herhangi bir anlam ifade etmediğini fark eder. Esasında incelediğimiz üçlemde Kovacs sürekli beden değiştirmekten hoşnut değildir. Üstelik farklı bedenlerde daha güçlü olmasına rağmen asıl bedenini özler.

3. Tanrıya Meydan Okuyanlar: Methler

Transhümanizmin ileri sürdüğü düşünceler arasında insanın daha uzun ve daha sağlıklı bir yaşam sürmesi öne çıkar. Bilim ve teknolojideki ilerlemeler sayesinde ortalama yaşam süresinde yaşanan iyileşme transhümanist hareketin bu konu hakkında oldukça iyimser olmasını sağlamıştır. Temelde sağlıklı ve uzun bir ömür geçirmek en nihayetinde insanın sonsuz yaşam arayışıyla ilgilidir. Bilindiği gibi tarih boyunca insanlar sonsuz yaşamın sırrını öğrenmeye çabalamışlardır. Gılgamış, Beowulf, Frankenstein ve Faust gibi kurgusal kahramanların sonsuzluk arayışını işleyen anlatılar gibi birçok din de sonsuz yaşamı konu eder. Transhümanizm insanın sonsuzluk arayışını bir fantezi olmaktan çıkarıp gerçekleştirilecek bir imkân olarak ele alır. Sonsuzluk fikri veya ölümsüzleşmeyi istemek, insanın mevcut doğal durumunun ötesine geçmesi anlamına gelir. “İnsanı aşmak veya mevcudiyeti ve gerçekliği aşmak arzusu kadim dinlerin formudur. Bu amaç transhümanizmle birlikte dinî, gnostik ve teknolojik bir forma bürünmüştür” (Dağ, 2022, s. 76). Teknolojinin sonsuzluğa ulaşmada bir araç olarak kullanılabileceği formu aynı zamanda hayat ve ölüm olayları üzerinde mutlak bir güç olan Tanrı fikrinin de saldırıya uğraması anlamına gelir. Bundan dolayı transhümanist hareket ateistlikle itham edilir ve başta ölümsüzlük olmak üzere birçok görüşü din dışı olarak değerlendirilir.

Morgan'ın *Takeshi Kovacs* üçlemesinde bilincin kopyalanması ve daha sonra başka bedenlerde hayat bulması veya bilincin mevcut bedenin kopyalarına aktarılması bir anlamda

ölümsüzleşen bireylerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu teknolojiden faydalanmak oldukça maliyetli olduğu için sıradan insanların ona ulaşması oldukça zordur. Serinin ilk kitabı olan *Değiştirilmiş Karbon*'da kendi bilincini dijital ortama aktarıp daha sonra istediği bir herhangi bir bedende veya kendi bedeninin bir kopyasında hayata döndüren zengin kişiler Meth olarak adlandırılır. *Aerium* denilen gökdelenlerde yaşayan Methlerin yaşadığı lüks hayatın yanında teknolojinin bütün nimetlerinden faydalanabildiklerini hatta teknoloji yoluyla diğer insanlar üzerinde bir tür tahakküm kurdukları görülür.

Methler kendi bilinçlerini dijital ortama aktararak istedikleri zaman istedikleri bir bedende yeniden hayata dönebilmektedirler. Sınırsız sayıda kopya bedenlere sahip olan bu zengin kişilerin bilinçleri, yaşadıkları beden yaşlanınca veya ölünce kopya bedenlerine transfer edilir. Böylece bu kişiler bir anlamda ölümsüzlüğü elde ederler. Bir Meth olan Laurens Bancroft intihar ettikten sonra tekrar bedenlenir ve intiharının ardındaki gizemi araştırması için Kovacs'a teklifte bulunur. PyschaSec adlı şirketin sahibi olan Laurens Bancroft üç yüz elli yedi yıldır yaşamaktadır. Bancroft gibi Methlerin ölümsüzlük peşinde koşmaları transhümanist hareketin ortaya attığı tezlerle uyumlu olarak ele alınabilir. Cengiz Dağdelen'in ifade ettiği üzere ölümsüzlük tezi transhümanist düşüncüyü besleyen en büyük damardır (2021, s. 36). Ölüm olgusunun, yaşamın sonu ve dolayısıyla yaşamdan alınan zevklerin nihayete ermesi olarak değerlendirilmesi, ona karşı bir çözüm bulma düşüncesini oldukça ilgi çekici hâle getirir. Methlerin davranışlarına bakıldığı zaman bile ölümsüzlüğü arzulamalarının yaşamdan aldıkları zevki sürdürmekle alakalı olduğu hemen fark edilir.

26. yüzyılda en büyük teknolojik ilerlemelerden birisi insan bilincinin dijital ortama aktarılmasının mümkün olmasıdır. Söz konusu teknoloji sayesinde insan bilinci dijital ortamda istenildiği kadar bekletilmekte, bilinç sanal dünyada farklı bir gerçeklik deneyimi yaşayabilmektedir. Ancak bu ileri teknolojiden herkes yararlanamamaktadır. Methler ellerindeki ekonomik güç sayesinde söz konusu teknolojiden faydalanarak dijital ortama rahatlıkla transfer olurlar. *Değiştirilmiş Karbon*'da ifade edildiği gibi yörüngedeki uydular sayesinde başka insanların yapıp ettiklerini dijital ortamdan hemen takip edebilmekte, istedikleri kişinin bilgilerine her an ulaşabilmektedirler (Morgan, 2018a, s. 145). Bu güç aynı zamanda onları baş edilemez birer yaratığa dönüştürür.

Transhümanizme göre doğanın zorlukları insanın kapasitesini ortaya koymasında büyük bir engeldir ve bu engel teknoloji sayesinde aşılabılır. Zaten eskiden beri insanlar sınırlıklarını farklı aletler yaparak aşmaya çalışmışlardır. Örneğin uzak bir yeri görmek için dürbün, ateş yakmak için çakmağı kullanan insan, kendi doğasını aşma eylemi içerisine girer. Ölüm olayını da insanın önündeki bir engel olarak gören transhümanistler teknoloji yoluyla insanın ölümün üstesinden geleceğine inanırlar. Yuval Noah Harari'nin ifade ettiği üzere insanlar kozmik bir planın bir parçası yani Tanrı istediği için ölmezler, vücuttaki teknik bir aksaklık –kalbin durması gibi- yüzünden ölürlər. Söz konusu teknik aksaklıklar giderilirse insanın ölümünün önüne de geçirilebilir (2016, s. 34). İncelediğimiz roman serisinde transhümanist hareketin iddia ettiği üzere ölümün teknik gelişmeler ile aşılabacağı işlendiği görülür. Her türlü teknolojiden istedikleri gibi yararlanan Methler vücutlarını dijital ortama aktararak farklı bedenlere transfer olabilirler. Hatta Miriam Bancroft, bir ada satın alarak burada bir klonlama merkezi kurmuştur. Canı sıkıldığında adaya gidip başka bedenlere veya kendi bedeninin daha sağlıklı bir kopyasına bilincini transfer eder. Bay Bancroft ise istediği zaman farklı kılıflarda, genelevlere gidip eğlenir, canı sıkıldığında yerçekimsiz ortamda bıçak düelloları izler, istediği zaman kumar

oyunar. Bu bağlamda transhümanizm ile kapitalist anlayışının uyguladığı arzu politikası arasında sıkı bir bağlantının olduğu varsayılabilir. “Eran Fischer bu konuda yeni kapitalizm kendini gerçekleştirmeyi, kişisel ifadeyi ve hazzı dürtüleri reddetmez, tam tersine bunları etkili şekilde kendi işleyiş tarzı lehine denetim altına alır demektir” (Huberman, 2023, s. 21). Methler, arzuladıkları her şeyi sonsuza kadar deneyimleyebilmenin yolunun ancak insan doğasının sınırlıklarının üstesinden gelmekle mümkün olacağını bilirler. Bundan dolayı bedenlerini ve bilinçlerini daha iyi dönüştürecek olan teknolojinin ellerine bırakırlar.

Takeshi Kovacs serisinin son iki kitabı olan *Düşmüş Melekler* ve *Dirilen Öfke*'de Methlerden söz edilmez fakat ilk kitapta olduğu gibi klonlamayı, bilincin dijital ortama aktarımını elinde bulunduran şirketler, toplum gibi devlete de hükmetmektedir. Nitekim Takeshi Kovacs bu şirketlerin depolama merkezlerinde tutulur ve bir göreve gidecekken şirket tarafından bilinci yeni bir bedene aktarılır. Bütün bunlar, insanın yaratılış anlatısını ve Tanrı'nın insan hayatı üzerindeki belirleyiciliğini sorgulayıcı hâle getirir. Methlerin kendi yaşam süreleri ve başlarına gelecekleri belirleyebilme kabiliyeti elde etmeleri aşkın bir güce bağlı olan insan anlayışının yıkımı anlamına geldiği gibi Methlerin kendilerini Tanrı gibi görmelerine yol açar. Ölümsüzlük arzusuna ulaşan Methlerin kendilerini âdeta birer Tanrı olarak görmeleri yine transhümanist hareketin öne sürdüğü fikirlerle paralellik gösterir. “Transhümanistlerin Tanrı gibi olmak istemeleri yeni yaşam yaratmaktan başka ne olabilir? Transhümanizmin esas hedefinin insanı Tanrılaştırmak Tanrı gibi ölümsüz yapmak olduğu anlaşılmaktadır” (Kurt, 2021, s. 106). *Değiştirilen Karbon*'da polis teğmeni Ortega; Methlerin uzun süre yaşamalarından sonra artık kendilerine hayran kaldıklarını ve diğer sıradan insanları bir papatyayı ezer gibi ezdiklerini, kendilerini bir Tanrı olarak gördüklerini ifade ederken bir anlamda transhümanist hareketin nihai hedefine göndermede bulunur.

Methlerin ve serinin diğer kitaplarında geçen şirket sahiplerinin teknolojiye yararlanarak insanlar üzerinde daha fazla tahakküm kurması onları alt edilemez kişiler olarak değerlendirilmesine neden olur. *Düşmüş Melekler*'de Kovacs, adına savaştığı şirketin yönetici Mandrake'nin kulesine girerken “Burada izinsiz toz bile kalkmaz” (Morgan, 2018b, s. 159) sözlerini içinden geçirir. Methlerin ve sermayeyi elinde bulunduranların kendilerini Tanrı olarak görmesinde teknolojinin en uç noktasına kadar onları emrinde olması etkili olmuştur. Methlerin ellerinde bulundurdukları güç, esasında diğer insanlara egemenlik uygulamayı kendilerinde bir hak olarak görmelerine neden olur. Çünkü teknolojinin nimetlerinden istedikleri gibi yararlandıkları gibi diğer insanlar ya emirlerinde çalışan kişiler ya da onların yardımına ihtiyaç duyan fakirler olarak öne çıkar. “Egemenler başkalarının nasıl yaşamaları ile nasıl ölmeleri gerektiği kararını vermeyi de kendilerinde hak olarak görmektedirler. Yani insanın kendi bedeni üzerinde bile tasarruf hakkına sahip olamayacağını bir insanın kendi istencinin dışında savaşa sürülmesi gibi türlü uygulamalarla göstermektedirler” (Çalgan, 2023, s. 18). *Değiştirilmiş Karbon*'da Bay Bancroft, fantezilerini gerçekleştirmek için hayat kadınlarını öldürmeyi kendinde bir hak olarak görürken serinin diğer kitaplarında şirketler kendi çıkarları uğruna insanların bedenleri ve bilinçleri üzerinde istedikleri her deneyi yapabilmekte ve insanları sorgusuz sualsiz savaşa yönlendirebilmektedirler.

4. Dijitalleşme Süreci

Dijitalizm, transhümanist iddiaların gerçekleşmesi noktasında üzerinde ayrıca durulması gereken bir konudur. Yaşadığımız çağın dijitalizm çağı olarak adlandırılmasında günlük birçok aktivitenin artık dijital ortamda gerçekleşiyor ve mekanik aletlerin yerine dijital aletlerin daha

fazla kullanılıyor olmasının büyük bir etkisi vardır. Ekonomi ve toplumu ilgilendiren faaliyetlerin bilgisayar teknolojilerinin ve internetin gelişmesi paralelinde sayısallaştırarak sanal ortama aktarım sürecini belirten dijitalleşme bugün artık bütün dünyayı ilgilendiren bir gelişme olarak ele alınır. Dijitalleşmeyle birlikte zor ve zaman alan birçok işin daha kolay ve daha az maliyetle yapılır hâle gelmesi sayesinde birçok şirket kadar devletler de dijital dönüşüme odaklanmışlardır. Eski kapitalist paradigmlar dönüşerek yerini dijital kapitalizme bırakmıştır. Christian Fuchs'ın ifade ettiği üzere günümüzde kapitalizmin bilgi emeği, dijital iletişim teknolojileri ve enformasyon metaları üzerine kurulmuştur. Bundan dolayı günümüz kapitalizmini dijital kapitalizm olarak tanımlamak mümkündür (2021, s. 11).

Dijitalleşme süreci sadece hayatın kolaylaşması ile ilgili değildir, bilakis insanın günlük pratiklerinin değişmesine ve varlıksal durumunun yeniden ele alınmasına yol açan büyük bir devrim olarak değerlendirilmektedir. Günün her anı sosyal medyada oluşturdukları dijital kimliklerle tekrar tekrar kendini ortaya koyan günümüz insanı için dijitalleşen varlık yakıştırmasında bulunmak yanlış olmaz. Bundan öte bireyin bilincinin dijital ortama aktarmak için verilen uğraşlar yakın bir gelecekte insan varoluşu hakkında yeni bir durum ile karşı karşıya kalınacağını göstermektedir. Nick Bostrom, birçok transhümanistin insan beynin sanal ortama yüklenmesi yoluyla ölümsüzlüğün gerçekleşebileceğine inandığını belirtir (2003, s. 18). Şu anda bu teknolojiye ulaşılmamış olursa da yaşanan hızlı gelişmeler, insan beyninin ve bilincinin sanal ortama aktarılabilmesi noktasında birçok kişiyi umutlandırmaktadır.

İncelediğimiz seride transhümanist bir tema olarak dijitalleşmenin önemli bir yer tuttuğu gözlemlenir. İnsan bilincinin öncelikle kafatası arkasına takılan çipler sayesinde kopyalanması ve daha sonra dijital ortama aktarılması önemli bir ilerleme olarak sunulur. Yukarıda belirtildiği üzere bilincin dijital ortama aktarılması ve daha sonra başka bedenlere aktarılması bir anlamda ölümsüzlüğün elde edilmesini sağlamıştır. Serinin kahramanı Takeshi Kovacs'ın bilinci şirketler tarafından sanal ortama aktarılmıştır ve savaşa gideceği an bilinci başka bedenlere monte edilir. Methler ise henüz ölmeden bilinçlerini dijitalle aktararak bu teknolojiye faydalanmaktadırlar.

Dijitalleşmenin zaman ve mekân mefhumlarında yarattığı kıvrılma insanın yaşam çizgisinin yeniden ele alınmasını zorunlu hâle getirir. İnsan belli bir mekânda doğar, büyür ve ölür. Bu zamansal çizgi ve mekânsal belirlenmişlik benliğin inşasında oldukça önemli rol oynar. Dijitalizm bilincin sanal ortama aktarılmasıyla benlik üzerinde zaman ve mekânın belirleyiciliği ortadan kaldırır. Bilinç istenilen bir zamanda ve istenilen bir mekânda tekrar tekrar hayata döndürülerek yeniden yaşam bulur. Söz konusu sürekli oluş durumu, bilincin kararsızlığa sürüklenmesine ve birtakım sıkıntılar çekmesine yol açabilir. İncelediğimiz serideki her üç roman da Kovacs'ın dijitalleştirilen bilincinin bir bedende yeniden hayata döndürülmesi sahnesi ile başlar. Bu sahneler tıpkı bir filmin ilk sahnesinin başa sarılarak tekrar izlenmesi gibi bir durumu ortaya çıkarır.

Değiştirilmiş Karbon'da dijitalleştirilebilmek için Kovacs gibi eski bir suçlu ya da Methler gibi zengin olmak gerekir. Kovacs gibi suçluların, dijitalleştirildiklerinde ne zaman başka bir bedene aktarılacakları belli olmadığı gibi bilinçleri bütünüyle sanal ortamdan silinebilir. Oysa Methler paraları sayesinde daha hayatta iken bilinçlerini dijital ortama yerleştirirler. Daha önce klonladıkları bedenleri sayesinde tekrar hayata istedikleri zaman dönebilirler. Hata bazen Methlerin farklı bedenlere bilinçlerini aktararak sırf macera olsun diye bazı deneyimler yaşadıklarına şahit olunur. Bay Bancroft'un sahibi olduğu PychaSec şirketinin asıl işi, bilinçleri dijital ortama geçirmek ve eğer müşteri isterse eski vücudu tamir edip bilinci

ona tekrar aktarmaktır. Görünürde büyük bir yenilik olarak görülen dijitalleşme öbür yandan kötü emeller için de kullanılmaya müsaittir. “Dijitalleştirilmiş insan depolama, bir insana ölene kadar işkence etmeyi ve ölünce işkenceye yeniden başlamayı mümkün kılar” (Morgan, 2018a, s. 167). Nitekim büyük şirketler istediklerini elde etmek adına bu yönteme başvurmadan geri durmazlar.

Dijitalleştirilmenin en önemli özelliği beden ve bilinç birlikteliğinin bir zorunluluk hâlinde çıkarılmasıdır. Bundan dolayı beden büyük acılar çekerken bilinç bunun farkına varmayabilir ve yaşadığı kötü tecrübeleri daha rahat atlatabilir. *Düşmüş Melekler*’in hemen başında Kovacs’ın bedeninin bir çarpışmada büyük yaralar aldığını görürüz. Fakat bilincinin dijitalleştirilmiş olması, bedeninin başına gelenleri hissetmesini engeller. Nitekim dijital ortamdayken bir hemşire “Kılıfınız hâlâ yoğun bakımda ama fiziksel olarak canlanana kadar bilinciniz Wedge’in bir numaralı deposuna aktarıldı” (Morgan, 2018b, s. 15) sözlerini sarf eder. Kovacs’ın kendi bedenine tekrar döndüğünde başka biri olarak değil, bizzat kendisi olarak var olduğu görülür. Birtakım psikolojik sıkıntılar yaşasa da bu sıkıntıların üstesinden takviye ilaçlarla gelir.

İncelenen seride dijitalleşme olgusu, bireyin kendini keşfetmesi, benliğin derinliklerine inmesi adına önemli bir yer tutar. Kovacs, gerçeğin kendisini anlayabilme üzere bazen sanal ortama geçer. Kurgu olmasına rağmen sanal ortamda birey kendi gerçeğine benzeme çabasına yönelebilir. Nitekim *Düşmüş Melekler*’de Tanya Wardani ile Kovacs dijitalleştirdikleri bilinçleri vasıtasıyla sanal ortamda peşine düştükleri gerçeği kavramaya çalışırlar fakat sanal ortam bireyin bir tür delilik yaşamasına neden olabilir. Sanal ortamda birey, gerçeklikten daha fazla kopmamak adına dijitaldeki bedeninin yansımasına müdahalede bulunur: “Kurgu insanların büyük bir kısmı, hayalî her şeyi engellemek için altprogramlar kullanarak kendilerini hafızalarındaki kendi imgeleriyle doldururlar. En sonunda gerçekteki hâlinize benzersiniz. Yalnızca birkaç kilo daha zayıfsınızdır ve bir iki santim daha uzun olabilirsiniz” (Morgan, 2018b, s. 165). Sanal ortamda bedenin yeniden kurgulanması bireye bazı avantajlar sağlayabilir. Sanal ortamda “bütün bir bedenin değiştirildiği bir başkasının bedenine büründürülebileceği gibi kişilerin kendi bedenlerinde sınırsız fiziksel değişiklikler yapmasına da imkân sağlaması öngörülür” (Can, 2022, s. 40). Bugün metaverseün gösterdiği gelişme, incelediğimiz serideki romanlarda dile getirilen dijitalleşme teknolojisinin insanlara yeni bir gerçeklik deneyimini kazandırmasının mümkün olduğunu göstermektedir.

Dijitalleşme her ne kadar gerçek hayata bir alternatif sunsa da ve kişide gerçeklik hissi uyandırsa da gerçeğin yerini tutamaz. Dijital ortamda birey her zaman programı yöneten bir güç tarafından kontrol altındadır. Zaman zaman birey, dijital ortam üzerinde oynamada bulursa da esasında verili kuralları takip etmek zorundadır. Bundan ötürü dijital yaşam kurgulanmış bir yaşamdan başka bir şey değildir. İncelediğimiz seride düzene başkaldıran elçileri eğiten Quellcrist Falconer, dijitalleşme ile ilgili uyarıda bulunur: “Sanal boyut ve hayat arasındaki fark çok basittir. Kurmacanın içindeyken her şeyin güçlü bir makine tarafından yönetildiğini bilirsiniz. Oysa gerçeklik size böyle bir güvence vermez. Bu yüzden kontrolün sizde olduğu gibi yanlış bir izlenime kapılmanız işten bile değildir” (Morgan, 2018b, s. 187). Geliştirilen algoritmalar bireyin başından geçecekleri önceden planladığı için dijital ortamda olağandışı bir şey yaşanmaz. Kötü veya iyi bir şey gerçekleşmişse bu daha önceden çizilen senaryonun sadece bir parçasıdır.

Yapay zekâ yaşamın bir bütün olarak dijitalleşmesini sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkar. Son on yılda teknolojik gelişmelerde sık sık adı geçen yapay zekâ transhümanist hareketin de üzerinde durduğu bir konudur. “Transhümanizmin en güçlü vasıtalarından biri, makineleri akıllı yapmaya çalışan yapay zekâdır. Yapay zekâlı uygulamalarla hayatımıza dâhil olan maddi temelli ontoloji (düşünen cisim) yapay zekâ, homo sapiensten robo-sapiense geçişi sağlayan unsur olma yolundadır” (Dağ, 2022, s. 18). Yapay zekâ temelde insan zihninin taklit edilerek dijital ortamda yeniden var edilmesidir. Bu uygulama insandan bağımsız olarak makinenin karar verme ve harekete geçmesini olanaklı hâle getirir. Bu, aynı zamanda dijitalleşmiş insan zihni anlamına gelir. *Değiştirilmiş Karbon*’da Takeshi Kovacs’ın kaldığı Hendrix Oteli yapay zekâ tarafından yönetilmektedir. Kovacs hiçbir insanla etkileşime girmeden otelde konaklayabildiği gibi otel de hiçbir insana gerek kalmadan müşterisine hizmet verebilmektedir. Yapay zekânın insanın yerini aldığı bir evrende bireyin diğer insanlarla olan etkileşiminin aşınmaya uğraması ve gerçeklik olgusunun farklı bir boyuta evrilmesi gözlemlenir

5. Transhümanizmin Muhtemel Sorunları

Transhümanizm yukarıda anlatıldığı üzere insanın geleceği hakkında iyimser bir tutum sergilemektedir. Hatta insanın bilim ve teknolojiyi yanlış bir biçimde kullanılmasından dolayı tahrip olan doğanın yine bilim ve teknoloji sayesinde düzelebileceğini ve insanların daha temiz bir çevrede yaşayabileceğini transhümanizmin ileri sürdüğü fikirler arasından görmek mümkündür. “Transhümanist olan birey sadece biyo-teknolojinin gelişmesiyle insanın fiziksel olarak iyileşmesini değil, aynı zamanda teknolojilerin işe koşulması yoluyla insanlık durumunun imkân ve çekiciliğini temelden geliştirmeyi planlamaktadır” (Özdemir, 2021, s. 27) Bu bağlamda transhümanist hareketin müspet düşünceleri ihtiva etmesine rağmen bilim ve teknolojinin yanlış ellerde bulunmasından ötürü meydana gelebilecek olumsuz durumlar hakkında bazı korkuların olduğunu da belirtmek gerekir.

İncelenen serinin romanlarında transhümanist iddiaların tek tek gerçekleştiği gelecekte insanlığın bütününün mutlu olduğu bir toplumun var olmadığını, teknoloji ve bilimin zengin sınıfların çıkarına hizmet ettiğini ve insanlar arasındaki sosyal eşitsizliğin derinleşerek devam ettiği gözükmektedir. Bu bağlamda *Takeshi Kovacs* üçlemesinin aynı zamanda transhümanizmin ortaya çıkarabileceği muhtemel sorunlara yönelik bir tür eleştiri niteliğini haiz olduğunu belirtmek mümkündür.

Ele alınan romanlarda transhümanizmin eleştirisine yönelik ilk göze çarpan eylem, bilim ve teknolojinin kötü niyetli kişiler tarafından kullanılmasıdır. *Değiştirilmiş Karbon*’da bilim ve teknolojiyi ellerinde bulunduranlar Methlerdir. Methler, tıpkı bir yapay zekâ gibi dijital evrende yaşamaya devam ederler ve sahip oldukları ekonomik güçle polisi ve yargıyı yönlendirebilirler. *Değiştirilmiş Karbon*’da Ortega’nın dediği üzere Methler, insanlara böcek muamelesinde bulunurlar. Ortega, Kovacs’a bir Methin, Bay City polis departmanı üzerinde baskı kurabildiğini, bu yüzden dikkatli olması gerektiğini belirtir. Nitekim “Bancroft istediği kişiyi istediği yere sokabilirdi” (Morgan, 2018a, s. 113). Bancroft elindeki maddi imkânlar sayesinde insan bedeni üzerinde deneyleri kolaylaştıracak olan *653 Sayılı Önerge*’nin kabul edilmesi üzerinde bile etkili olabilir. Nitekim BM Yüksek Mahkemesi Başyargıçısı Nalan Ertekin, onu evinde ziyaret eder. Kovacs, Miriam Bancroft’un işlediği suçlardan dolayı ceza çekmesi gerektiğini düşünür fakat Leyla Begin ona “Miriam Bancroft’a bir şey yapamazsınız. O Bir Met. Dokunulmaz biri.” diyerek bir anlamda kanunların Methlere işlemediğini dile getirir.

Methlerin teknoloji ve bilimi yanlış bir biçimde kendi çıkarları için kullanıyor olması esasında yeni karşılaşılan bir şey değildir. Tarih boyunca bilim ve teknolojinin nimetlerinden ilk önce faydalananlar sermaye sahibi zenginler olmuştur. Günümüzde de bilim ve teknoloji her şeyden önce büyük şirketlerin çıkarı için kullanılır. Serkan Arvas'ın ifade ettiği üzere “günümüzde bilim; insanların iyiliğini düşünmek yerine şirketlerin kârını, kendi egolarını tatmin etmeyi, etik ve ahlaki değerlerden uzak dünyevi hazları amaçlayan zengin elitlerin elinde şekilleniyor” (2023, s. 134). Yeni bir teknoloji her şeyden önce bir tüketim malzemesi olarak tasarlanıp kitlelerin tüketimine sunulmaktadır. Bu şekilde bilimsel gelişmeler, insanlığın yararı yerine öncelikle kâr elde etmek amacıyla kullanılmaktadır. Başka bir deyişle şirketler için bilim ve teknolojinin ilerlemesi sadece bir araçtır. Günümüzde kapitalist şirketlerin varlıklarını özgürlük söyleminin arkasına saklanarak meşrulaştırdığını ifade eden Jenny Huberman, insanların sürekli değişen arzu ve taleplerinin söz konusu şirketler tarafından karşılandığını belirtir (2023, s. 33). Burada önemli olan insanların daha iyi ve konforlu bir yaşama kavuşmaları değildir, amaç insanların arzularını tahrik ederek daha fazla tüketmelerini sağlamaktır. İncelediğimiz seride olaylar 26. yüzyılda geçmesine rağmen insanların birer tüketim makinesi gibi yaşadıkları görülür. Kovacs'ın Bay City hakkındaki şu gözlemi tüketim toplumunun devam ettiğini gösterir:

Sokaktaki yaşam her yerde aynıydı. Gittiğim bütün dünyalarda gösteriş, kibir ve alışveriş çılgınlığı vardı. Siyasi mekanizmaların dayatmalarının altından, insan davranışından damıtılmış bir öz sızıyordu. Dünya üzerinde bulunan ve medeni dünyaların en eskisi olan Bay City de diğerlerinden farksızdı. Tarihi binaların ön cephelerine kurulmuş devasa mağazalardan tutun da, kataloglarını sakar mekanik şahinler ya da kocaman tümörler gibi omuzlarında taşıyan sokak satıcılarına kadar herkes bir şeyler satıyordu. Kaldırımların kenarına arabalar yanaşmış duruyor, esnek vücutlar, arabaların icadından beri yaptıkları gibi, arabalardan içeri uzanıp pazarlık yapıyorlardı. Yemek arabalarından buhar ve duman tütüyordu. Limuzin ses ve yayınları geçirmese de camın ardından satıcıların bağırsıklarını ve insanları tüketime iten sestten yavaş müzikleri sezebiliyordunuz. (Morgan, 2018a, s. 61)

Uzayın kolonileşmesi insanların daha rahat bir yaşama kavuşmasından ziyade şirketlerin yeni pazarlar kurmasına olanak tanımıştı. *Düşmüş Melekler*'de anlatıldığı üzere kolonileştirilen gezegenlere kurulan yeni şehirlerin en önemli yerleri şirketlere tahsis edilmiş, şirketler kendi amaçları doğrultusunda istedikleri bölgeleri alabilmekte ve işleyebilmektedir (Morgan, 2018b, s. 72). Daha fazla kazanabilmek için şirketler arasındaki savaşlar artık uzayda meydana gelmektedir. Şirketler kendi mallarını pazarlayabilmek adına savaşları satın almaktadır.

Dijitalleşme, yüksek teknoloji, nanoteknoloji, siberetik gibi kavramlar her ne kadar insanlık için umut verici olsa da *Takeshi Kovacs* üçlemesi, insanların bu gelişmelerden eşit ve adil bir şekilde yararlanmadığını göstermektedir. Kovacs her üç romanda da dijitalleşmenin imkânlarından faydalanabilmek için savaş vermek zorundadır. *Değiştirilmiş Karbon*'da Bay City'e gelirken Bankroft'un cinayetinin ardındaki sırrı ortaya çıkarabilme şartıyla yeni bir kılıfa sahip olur. *Dirilen Öfke* ve *Düşmüş Melekler*'de ise şirketler için savaşması koşuluyla yeni kılıfına bilinci aktarılır. Kovacs'ın bedenine ve bilincine yapılan müdahaleler her zaman iyi neticeler doğurmaz. Merhamet gibi insani bir duygunun onda aşınmaya uğradığı fark edilir. Kovacs'ın durumunda olduğu gibi teknolojik gelişmelerin insan zihni ve bedeni üzerinde denenmesinin sakıncalı olabileceği ifade edilmiştir. Ahmet Dağ'ın ifade ettiği üzere güçlü asker

adına insanın bedeninin veya zihninin modifiye edilmesi, geninin değiştirilmesi büyük bir tehdittir. Askerî otonom sistemlerinin ve yapay zekâ uygulamalarının ne gibi bir tehlike barındırdığı öngörülemez (2020, s. 138). Kovacs gibi paralı askerlerin beden seçme gibi bir şansları yoktur. Aksine bu askerlerin daha iyi savaşmaları için genlerinin değiştirilmiş olması insan dışı varlıklar olarak davranmalarına yol açar. Bu insan dışı varlığın ne gibi davranışlar sergileyeceği kendisiyle birlikte başkalarına zarar verip vermeyeceği ise kesin değildir.

Transhümanizmin temel iddialarından biri bütün insanlığın teknoloji ve bilim sayesinde huzura kavuşacağıdır. Böyle bir dünyada milletlerin, dinlerin, kültürlerin önemi yoktur, önemli olan insanlıktır. İlk başta kulağa hoş gelen bu söylem esasında sistemin büyük şirketlerin eliyle yönetiliyor olması, büyük bir tehlike olarak değerlendirilebilir. Temel gayesi daha fazla kâr elde etmek olan çok uluslu şirketler, bu amaç uğruna her türlü insani değeri çığneyebilir. Transhümanizmin nihai hedefi “tek dünya devleti[dir]! Dini ve diğer inanç sistemlerini bitirmek, ulus devletleri bitirmek, kültürleri eriterek yok etmek ve topyekûn bir değişimle tüm dünyanın azınlık elit kesim tarafından yönetilmesi[dir] (Arvas, 2023, s. 67). Olayların 26. yüzyılda geçtiği *Takeshi Kovacs* üçlemesinde hukuku, devleti ve hatta insanların günlük faaliyetlerini düzenleyen, müdahale eden büyük şirketlerdir. Uzayın kolonileştirildiği, başka gezegenlerde kolonilerin kurulduğu bu dönemde şirketler hükmettikleri teknoloji yoluyla her şeye karar verebilmektedirler. Böyle bir dünyada fakir insanların seçme gibi bir şansı yoktur, ancak kendilerine sunulanlarla yetinmeleri gerekir. Öte yandan teknolojideki gelişmelerden diledikleri gibi yararlanamayan alt tabakadaki insanlar için hayatın zorluğu daha belirgindir. Örneğin bir Meth dilediği gibi kılıf değiştirirken sıradan insanlar hastanelerin hizmetinden bile faydalanmakta güçlük çeker.

Çağımızın en büyük problemlerinden birisi kişisel hayatın gizliliğin kolayca ihlal edilmesidir. Bunda tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar teknoloji ile iç içe yaşayan insanların günlük pratiklerin ciddi etkisi vardır. Birçok işlemin dijital ortama aktarılmış olması ve insanların sosyal medya bağımlılıkları kişisel bilgilerin kolayca başkaları tarafından elde edilmesine yol açmaktadır. Yuval Noah Harari 2018’de Davos’ta yaptığı konuşmada gelecekte mahremiyetin tamamen ortadan kalkacağını söyler. Ona göre gelecekte verileri kontrol edenler her konuda söz sahibi olacaktır. “Veriyi kontrol eden sadece insanlığın değil yaşamın kendisinin de geleceğini kontrol edecek. Çünkü bugün veri dünyadaki en önemli servettir” (2023). Harari’nin öngörüsünün *Takeshi Kovacs* üçlemesinde gerçekleştiğini görmek mümkündür. 26. yüzyılda geçen olaylardan anlaşıldığı üzere insan her yönüyle dijitalizmle bütünleşmiştir. Banka işlemleri, geçirdiği hastalıkların tedavisi, yaptığı seyahatler, gittiği oteller ve daha birçok pratik insanların daha iyi yaşaması adına kayıt altına alınmaktadır. Tabii bu kayıtları devlet değil büyük şirketler depolar. Kayıtlara istedikleri gibi ulaşabilen şirketler insanlar üzerinde büyük bir tahakküm kurmuşlardır. *Değiştirilmiş Karbon*’da dünyanın yörüngesine yerleştirilen uydular vasıtasıyla insanlarla ilgili verilerin Methlerin hizmetine sunulduğu açıkça belirtilir:

Orada haberleşme uyduları var. Veriler yağıyor. Bazı görsel haritalarda görebilirsin. Sanki biri dünyaya bir şal örüyor gibi görünür.” Islak gözlerini bu kez bana çevirdi. “Irene öyle söylemişti. Dünyaya şal örmek. Bu şallardan bazıları insanlardır. İki vücut arasında yolculuk eden dijitalleşmiş zengin insanlar. Rakamlar hâlinde anı, duygu ve düşünce çileleri. (Morgan, 2018a, s. 105)

Düşmüş Melekler’de ve *Dirilen Öfke*’de şirketler kurdukları klonlama merkezlerinde aynı zamanda insanlarla ilgili verileri de toplamaktadırlar. Zaten kendileri için savaşan askerlerin bilinçlerini dijital ortama aktaran şirketler onlar hakkında her türlü bilgiye sahiptir ve

yeri geldiğinde bu bilgileri onların lehine kullanmaktan geri durmazlar. Günümüzde de büyük tartışmalara yol açan dijitalleşme ile insanın kendi iradesi tarafından biçimlendirilmesi mevzuu, artık varoluşsal bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Byung-Chul Han'ın ifade ettiği üzere dijitalleştirilmiş dünya dayanıklılığını kaybetmiştir ve istenildiği gibi biçimlendirilip manipüle edilebilmektedir (2018, s. 54). Dijitalleştirilen birisi iradesi dışında kopyalanma riskiyle karşı karşıya kaldığı gibi ne zaman gerçek hayata döneceğini de kestiremez: “İşte hepimizin kaşıntısı, modern çağın bedeli bu. Peki ya...? Ya hayatınızın adsız bir noktasındayken sizi kopyaladıysa? Ya bir makinenin karnında sizi sakladıysa, paralel sanal varoluşta yaşıyorsanız ya da sadece uyuyarak gerçek dünyaya salıverileceğiniz günü bekliyorsanız?” (Morgan, 2018c, s. 153).

Teknolojik ilerleme her şeyden önce insanın kendi doğasının sınırlıklarına baş kaldırmaması açısından iyimser bir durum olarak değerlendirilir. Hastalıkların tedavi edilmesi, ulaşım ve iletişimin gelişmesi ve en nihayetinde uzun bir yaşam sürmenin olanaklı hâle gelmesi birçok insanın olumlu karşılayabileceği şeylerdir. Nitekim Quellcris Falconer eğittiği kordiplomatlara “Teknoloji bize atalarımızın yalnızca hayalini kurabileceği uzun yaşam sürelerini verdi, hayallerimizi gerçekleştirmek istiyorsak bu uzun yaşam sürelerini kullanmaya hazır olmalıyız” (Morgan, 2018c, s. 189) der. Teknolojinin zenginlerin elinde olması ve zenginlerin teknolojiyi istedikleri gibi çıkarları uğrunda kullanmaları bazı insanlarda tepkiye neden olmuştur. Nitekim *Elçiler* denilen kişilerin isyan etme nedeni teknolojinin iradesi dışında insanın üzerinde denenmesidir. Yoksa teknolojiye karşı verilen bir savaş ortada yoktur. Burada itiraz edilen kapitalist mantığın insanı ele alış şeklidir. Çünkü “kapitalizm, bireylere ölü şeyler, kaynaklar ve makineler gibi davranarak onları insanlıktan çıkarır” (Fuchs, 2021, s. 65).

Transhümanizm hakkındaki en büyük şüphelerden birisi insanın sonsuza dek yaşayabilmesinin mümkün olmasıdır. İnsanın bir ölümlü olması ve bunun bilincinde olması kendi varlığı hakkındaki düşüncesini de biçimlendirmiştir. Oysa ölümsüzleşen bir insan artık kendini tanrılarla özdeşleştirmeye ve ölümsüzleşme olanağına ulaşamamış kişiler üstünde bir tahakküm kurmasına yol açabilir. “Transhümanizm, ölüm dâhil tarihimiz boyunca teslim olduğumuz şeylere teknik açıdan bakıp bir başkaldırı niteliği taşıyan Prometheusçu bir harekettir. Bu faaliyet en âlâsından bir hesaplaşma niteliğinde olacaktır” (Dağdelen, 2021, s. 15). Tarih boyunca insanlar farklı yöntemlere başvurarak öteki insanlar üzerinde hükümranlık kurmuşlardır. “Tanrı gibi güçlü olma, her şeye hâkim olma arzusundan yola çıkan ve doğrudan insan bedeni üzerinde denenilen bir teknolojinin insanı köleleştirme ihtimali kaçınılmaz olacaktır” (Kurt, 2021, s. 107). İncelediğimiz üçlemede zenginlerin bir tür tanrı sendromu yaşadıklarına, diğer insanlara istedikleri gibi davranmayı kendilerine verilmiş bir hak olarak gördüklerine şahit olunur. *Değiştirilmiş Karbon*'da fantezilerinin gerçekleştirmek adına Laurens Bancroft, masum bir kızın canına kıymaktan bile çekinmez.

Takeshi Kovacs serisi transhümanizme yönelik birçok eleştirel tutumu içinde barındırmakla birlikte genel anlamda bilim ve teknolojinin ayrıcalıklı bir sınıfın elinde bulundurulmasına karşı tepkiyi dile getirir. Bu tutum transhümanizme yönelik eleştiriler ile paralellik gösterir. Ölümün ortadan kaldırılarak Tanrı fikrinin hayatın dışına itilmiş olması, insanların yüce ve aşkın bir güce karşı sorumluluk anlayışını aşındırır. Francis Fukuyama'nın transhümanizmi dünyanın en tehlikeli fikri olarak görmesinin nedeni, insanın süper bir insana dönüşürken neleri elde edeceği ve kimlerin dönüşeceği ile ilgili şüpheleridir (2004, s. 42). *Takeshi Kovacs* üçlemede de gördüğümüz üzere teknolojinin gelişmesine rağmen insanlar

arasındaki adaletsizliğin derinleşerek sürmesi, teknolojinin sadece zengin sınıfların çıkarlarına hizmet etmesinden kaynaklanır. Gücü ellerinde bulunduran büyük şirketlerin hukuk ve polis üzerindeki etkisi nedeniyle toplumsal eşitliğin sağlanması güçleşir. Teknolojinin ne getireceğinin tam olarak öngörülememesi de aynı zamanda transhümanist iddiaların şüpheyile karşılanmasına neden olur. Dijitalleşmenin bir yandan yaşamın kolaylaştırması adına öbür yandan insanların daha iyi kontrol edilmesi için kullanılması bu olgu hakkındaki iyimser yaklaşımların altını oyar.

6. Sonuç

Çağımız insanının teknoloji ve bilimle olan münasebeti tarihin hiçbir döneminde bu denli yoğun ve karmaşık bir hâl almamıştır. Teknolojik gelişmelerin hayatın her anında insan tarafından kullanılması, teknolojik bir yaşamın düşünülemez kılmasıdır. Transhümanist hareket teknoloji ve bilim sayesinde insanlığın huzura ve mutluluğa kavuşacağını iddia ederek iyimser bir tavır ortaya koyar. Fakat insanın geçmişteki teknoloji deneyiminin böyle bir iyimserliğin fazla abartılı olduğunu göstermektedir. Nitekim Richard K. Morgan'ın *Takeshi Kovacs* üçlemesi başlığı altında çıkan *Değiştirilmiş Karbon*, *Düşmüş Melekler* ve *Dirilen Öfke* adlı romanlarında transhümanizme yönelik şüphe ve bazı eleştirilerin dile getirildiği görülür.

Esas itibarıyla bir siberpunk türü bilimkurgu eseri olan *Takeshi Kovacs* üçlemesi, bireyin teknoloji tarafından süper bir varlığa dönüştürüldüğü fakat öbür taraftan iradesinin elinden alındığını vurgular. Üçlemenin kahramanı olan Takeshi Kovacs, isteğinin dışında birtakım işleri yapmaya zorlanır, vücuduna ve zihnine muhtelif biçimlerde müdahale edilmesinden dolayı kişiliğinde köklü dönüşümler yaşar. Gelecekte oluşturulan toplumsal düzenin yegâne belirleyicisi olan çokuluslu şirketlerin insan üzerinde istedikleri gibi deneylerde bulunması ve kârlarını artırmak için her türlü eylemi meşru görmeleri üçlemenin her bir kitabında vurgulanarak okuyucunun şimdiden bilinçlenmesi sağlanır. Yazarın söz konusu serisini kurgularken transhümanizme karşı olumsuz bir tavır takındığı anlaşılmaktadır. Bilhassa bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sadece azınlık zengin bir sınıfın hizmetinde olduğunun vurgulanması transhümanizmin muhtemel sorunlarından biri olarak incelenen romanlarda öne çıkar.

Kaynaklar

- Arvas, S. (2023). *Dijital işgal ve transhümanizm*. İstanbul: IQ Yayınları.
- Bostrom, N. (2023). The transhumansit FAQ. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://nickbostrom.com/views/transhumanist.pdf. Erişim Tarihi: 26. 08. 2024
- Byung-Chul, H. (2018). *Enfokrasi dijitalleşme ve demokrasinin krizi*. (çev. Mustafa Özdemir). İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Braidotti, R. (2018). A theoretical framework for the critical posthumanities. *Theory, Culture & Society*. Special Issue. *Transversal Psohumanities*, 1-31.
- Can, S. (2022). *Transhümanizm ve inancın geleceği*. İstanbul: Tezkire Yayınları.
- Çalgan, K. (2023). *Kapitalizmin egemenlik yapısı ve dijital tahakküm*. Ankara: Klaros Yayınları.
- Dağ, A. (2022). *İnsansız dünya transhümanizm*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

- Dağdelen, C. (2021). *Post-Hüman transhümanizm hareketi'nden posthümanizme*. Konya: Tılsım Yayınları.
- Fuchs, C. (2021). *Dijital kapitalizm çağında Marx'ı yeniden okumak*. (çev. Diyar Saraçoğlu). İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Fukuyama, F. (2004). Transhumanism. *Foreign Policy* 144, 42-43.
- Gillis, S. (2005). *The matrix trilogy: cyberpunk reloaded*. London: Wallflower Press.
- Harari, Y. N. (2016). *Homo deus*. (çev. Poyzan Nur Taneli). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Harari, Y. N. (2020). Yuval Noah Harari -Davos 2018 Konuşması. https://www.youtube.com/watch?v=bg27nJb7Rck&ab_channel=FatmaK%C3%B6seo%C4%9Flu. Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024
- Heidegger, M. (1998). *Tekniğe ilişkin soruşturma*. (çev. Doğan Özlem). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Kurzweil, R. (2016). *İnsanlık 2.0 tekilliğe doğru biyolojisini aşan insan*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kurt, İ. (2021). Kur'ân perspektifinden bir transhümanizm eleştirisi. *Din ve transhümanizm* (ed. Talip Demir). Ankara: Eski-Yeni Yayıncılık, 55-118.
- Lee, N. (2019). Brave New World of Transhumanism. *The transhumanism handbook*. Ed. Newton Lee. Switzerland: Springer.
- Lilley, S. J. (2008). *Transhumanism and society: The social debate over human enhancement*. New York: Springer.
- Margulis, L.-Sagan, D. (2000). *What is life?*. Berkeley: University of California Press.
- McLuhan, M. (2014). *Gutenberg galaksisi*. (çev. Gül Çağalı Güven). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Morgan, R. K. (2018a). *Değiştirilmiş karbon*. (çev. Aslıhan Kuzucan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Morgan, R. K. (2018b). *Düşmüş melekler*. (çev. Aslıhan Kuzucan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Morgan, R. K. (2018c). *Dirilen öfke*. (çev. Aslıhan Kuzucan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Özdemir, M. (2021). Posthuman kavramının çerçevesi ve transhümanizm ve posthümanizm literatürlerinin tarihçesi. *Transhümanizm ve posthümanizm disiplinlerarası bir çalışma* (Ed. Mustafa Tekin-Muhammet Özdemir). Ankara: Eski-Yeni Yayınları, 15-47.
- Özkan, M. Ş. (2023). *Transhümanizm felsefesi tekilliğe giden yollar*. Ankara: Elis Yayınları.
- Platon (2005). *Devlet*. (çev. Veysel Atayman- Cenk Saraçoğlu). İstanbul: Bordo-Siyah Yayınları.
- Schmeink, L. (2016). *Biopunk dystopias*. Liverpool: Liverpool University Press.
- Sterling, B. (1988). *Mirrorshades: the cyberpunk anthology*. New York: The Berkley Publishing.
- Tirosh-Samuelson, H.-Mossman, K. L. (2011). New perspectives on transhumanism. *Building better humans?* Ed. Tirosh-Samuelson, Hava-Mossman, Kenneth. Berlin: PeterLang.
- Vita-More, N. (2019). History of transhumanism. *The transhumanism handbook*. Ed. Newton Lee. Switzerland: Springer.

Extended Abstract

The reflections of transhumanist thought on art and literature are quite numerous. Especially in works of science fiction genre, transhumanist thought is included and the transformations experienced by human beings in various aspects with technological developments are described. Generally, it is seen that transhumanist themes are addressed in cyberpunk genre works. The struggle of human beings to change their state of existence has long been dealt with in art and literature. The quest for immortality, similar to that in the Epic of Gilgamesh, has been the subject of many works. This can also be considered as a transhumanist theme. In François Bacon's *New Atlantis* and Aldous Huxley's *Brave New World*, it is possible to come across people who transform and become good. Nevertheless, the years when transhumanism was used as a theme in literature are considered to be the 1980s. Developments in science and technology in this period inspired science fiction writers. William Gibson's 1984 novel *Neuromancer*, one of the first examples of the cyberpunk genre, deals with the theme of transhumanism. This work, which deals with the human being becoming a new being in the virtual world thanks to technology, has pioneered many films and novels.

Focusing on transhumanist themes, British author Richard K. Morgan's novels entitled *Altered Carbon*, *Fallen Angels* and *Resurrected Rage*, which are published under the title of Takeshi Kovacs trilogy, deal with the transformation of human existence in the future by advancing technology and the new ground of existence. Through the eyes of Takeshi Kovacs, the protagonist of the trilogy, the view of the transformed humanity is revealed and in a sense, the effect of technology on human life is problematised.

Altered Carbon, written by British author Richard K. Morgan in 2001, is a typical example of the cyberpunk genre. The author's novels *Fallen Angels*, published in 2003, and *Resurrected Fury*, published in 2005, are the sequels to *Altered Carbon*. In these novels, known as the Takeshi Kovacs trilogy, the author describes how in the future, with the development of technology, people's consciousnesses are copied and consciousnesses can re-exist in other bodies or virtual environments after the person dies. Benefiting from the blessings of science and technology, humanity goes to the far corners of space and establishes new colonies. In the trilogy, it is told that human beings have established a civilisation at a more advanced level than their current state, developed their intelligence and become healthier. In this respect, this trilogy, written in the cyberpunk genre, can also be considered within a transhumanist framework.

Today, beyond being a current of thought in literature, art or theology, transhumanism is a concept with political references and is a utopian/futuristic understanding that argues that humanity can overcome its problems only by making use of science and technology. While transhumanism basically argues that the individual should achieve a better life, it places the human being at the centre of the meaning of existence, as in humanism. In this respect, transhumanism is considered as a continuation of humanism in terms of the importance it attaches to human beings. However, unlike humanism, transhumanism argues that human nature should be changed.

Transhumanist thought claims that it is possible to achieve even immortality through science and technology. This also means undermining religious paradigms. Especially in divine religions, it is stated that man is a mortal being and that he lives the life of the world for a short time in the temporary body given to him by the Almighty. In this context, unlike divine religions, the transhumanist movement takes on an atheist structure by claiming that man can defeat death through technology. This approach also abolishes God's sovereignty over human existence and imposes a kind of God mission on man.

The relationship of the people of our age with technology and science has never been so intense and complex in any period of history. The use of technological developments by people in every moment of life has made a technological life unthinkable. The transhumanist movement presents an optimistic attitude by claiming that humanity will attain peace and happiness thanks to technology and science. However, the human experience with technology in the past shows that such optimism is too exaggerated. As a matter of fact, in Richard K. Morgan's novels entitled *Altered Carbon*, *Fallen Angels* and *Resurrected Rage*, which are published under the title of Takeshi Kovacs trilogy, it is seen that scepticism and some criticisms against transhumanism are expressed.

The Takeshi Kovacs trilogy, which is essentially a cyberpunk genre science fiction work, emphasises that the individual is transformed into a super being by technology, but on the other hand, his will is taken away. Takeshi Kovacs, the protagonist of the trilogy, is forced to perform certain tasks

against his will and experiences radical transformations in his personality due to the intervention of his body and mind in various ways. The fact that multinational corporations, which are the sole determinants of the social order created in the future, conduct experiments on human beings as they wish and legitimise all kinds of actions to increase their profits is emphasised in each book of the trilogy, thus raising the reader's awareness in advance. It is understood that the author has a negative attitude towards transhumanism while fictionalising the series in question. In particular, emphasising that scientific and technological developments are only in the service of a minority rich class stands out in the novels examined as one of the possible problems of transhumanism.